

2. Кириленко О.П. Місцеві бюджети України. – К.: НІОС. – 2000. – С. 251.
3. Опарін В.М., Малько В.І., Кондратюк С.Я. Бюджетна система : Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ. – 2000. – С. 17.
4. Лайкам К. Оптимизация распределения налогов между федеральными и региональными уровнями бюджетной системы // Вопросы экономики. – 1998. -№ 10. – С. 139.
5. Місцеве самоврядування в громаді: Практ. посіб. для депутатів місц. рад та активістів громад / За ред. А.Ткачука. - К.: ТОВ “ ІКЦ ЛЕСТА ”, 2004. – с.18.

УДК:657.411

ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Г.Т. МИХАЛЬЧИНЕЦЬ
Мукачівський технологічний інститут

У статті дано узагальнюючу класифікацію фінансових ресурсів та їх характеристика. Розглянуто пріоритетні механізми залучення фінансових ресурсів підприємств Закарпатського регіону. Висвітлено основні проблеми та перспективи інтеграційних процесів у європейські фінансові ринки та використання сучасних прогресивних технологій та програм щодо фінансування проектів.

Пройшовши етапи становлення національна економіка обрала пріоритетним напрямком розвитку інвестиційну діяльність, що дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності національного виробника, його активи та стати активним учасником процесів світової глобалізації в рамках міжнародного руху капіталу, як на євроринках, так і на світовому ринку. Сучасні фінансові механізми дають змогу сформуванню початковий капітал та розширити його масштаби для забезпечення технічного та технологічного оновлення виробничо-господарської діяльності. Розвиток банківського сектору економіки, часткове поживлення ринку українських цінних паперів, зокрема ринку акцій та облігацій, спрямування українського законодавства на захист власності, свідчать про можливість нарощування капіталу суб'єктів господарювання. Тому, важливим та необхідним є дослідження на регіональному рівні з урахування певних особливостей територіальних одиниць можливостей застосування найбільш ефективних та універсальних форм руху капіталу, як джерела фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та їх систематизація.

Об'єкти та методи дослідження

Ряд економістів досліджували проблеми вдосконалення системи практичного залучення фінансових ресурсів в рамках інвестиційної діяльності. Це і Крейдич І.М., Пасечник Т.О., Вівчар О.Й., Терещенко О.О., Воробйов Ю.М. та інші. Головними

питаннями їх дослідження стали формування сприятливого інвестиційного клімату, визначення пріоритетних сфер та активізація інвестування на регіональному рівні та питання формування практичного механізму залучення інвестиційних ресурсів.

Постановка задачі

Враховуючи дослідження попередників та особливості Закарпатського регіону розглянемо сучасні тенденції розвитку ринкових механізмів залучення ресурсів підприємствами з врахуванням загальноукраїнської стратегії розвитку економіки, використовуючи методи логічного і якісного аналізу та синтезу, системного аналізу, статистичні методи.

Результати та їх обговорення

Сутнісне і кількісне визначення фінансових ресурсів за будь-якого підходу пов'язане зі встановленням мети їх використання.

Виходячи з цього, фінансові ресурси можуть розглядатись у двох аспектах. По-перше, як основа забезпечення платоспроможності, тобто фінансової здатності відповідних суб'єктів розраховуватись за своїми зобов'язаннями. За подібного підходу фінансові ресурси фактично ототожнюються з грошовими коштами (а іноді з усіма активами).

По-друге, фінансові ресурси можуть розглядатись як фінансова основа забезпечення виробництва, їх наявність створює передумови (але не гарантії) для отримання на основі інвестування коштів відповідного економічного (товари, роботи, послуги) та фінансового (додана вартість) результату. У подібному контексті фінансові ресурси порівнянні з іншими видами ресурсів. При цьому формується надійна основа для чіткого розмежування зазначених понять «доходи», «грошові надходження», «грошові кошти».

Отже, фінансовий капітал можна визначити як сукупність фінансових ресурсів, що репродукуються у часі в процесі свого кругообороту і обороту на правах власності чи позики [1].

Фінансові ресурси як елемент забезпечення розрахунків в ході господарської діяльності класифікуємо як власні, позичкові та залучені. Власні утворюються за рахунок прибуткової діяльності суб'єктів господарювання, реструктуризації активів, створеного амортизаційного фонду; позичкові – комерційних та банківських кредитів, в тому числі і довгострокового характеру, емісії боргових цінних паперів та їх похідних; залучені – збільшення розміру статутного капіталу, в тому числі і через прямі

інвестиції, цільового фінансування вищестоящими організаціями та позабюджетними фондами.

Головним фактором забезпечення фінансовими ресурсами, незалежно від їх класифікаційної належності залишається розвинутий фінансовий ринок, зокрема його складові – кредитний та фондовий ринок. Але, українські сегменти фінансового ринку не є достатньо розвинутими, і, не відповідають сучасним світовим темпам розвитку, що суттєво ускладнює практичну роботу із мобілізації фінансових ресурсів необхідних для забезпечення запланованих темпів розвитку як на регіональному рівні, так, і цілому по Україні.

Зростання впливу регіонів на економічні процеси, що відбуваються в Україні - закономірне й необхідне явище. Тому фінансово-кредитний механізм регіонального управління підприємництвом можна розглядати як складову регіонального господарського механізму, що являє собою сукупність форм і методів прямого й опосередкованого впливу держави на якісний і кількісний склад фінансових та інвестиційних ресурсів суб'єктів підприємництва. Найважливішу роль відіграють регіональні територіальні умови, зокрема - економічний потенціал, наявність ресурсів, господарська структура, підготовка кадрів, ставлення місцевих органів влади і населення до підприємництва, стан ринкової інфраструктури, інформаційне забезпечення, тощо [2].

На регіональному рівні найбільш розповсюдженими є такі форми залучення фінансових ресурсів, як різного роду кредитування фінансовими інститутами та збільшення розмірів статутного капіталу в межах чинного законодавства. Сучасні електронні технології банківського та фондового сектору дозволяють по можливості швидко, якісно забезпечити господарську діяльність суб'єктів фінансовими ресурсами. Проте не спостерігається значного покращення забезпечення банківськими кредитами в Закарпатському регіоні. В період 2000-2003рр. відзначено незначну зміну структури позикових коштів підприємств регіону в напрямку збільшення банківських кредитів на 9,8 % (див. таблицю 1) у порівнянні із зменшенням кредиторської заборгованості на 6,7%. В цілому, питома вага позичених коштів в структурі майна підприємств за період 2000-2003рр. збільшилася лише на 1487,8 млн. грн., що складає 98,4%, в порівнянні з приростом власних коштів у межах 975,0 млн. грн. до загального приросту вартості майна на 1512,8 млн. грн. Але не варто недооцінювати і роль залучення власного капіталу через використання механізму перетворення заощаджень в капітал, що дозволяє вилучати значну частину неактивного та тіньового капіталу.

Комерційні банки у зв'язку з високим ризиком неповернення коштів мало зацікавлені у кредитуванні малих підприємств, тому застосовують жорсткі умови кредитування малих підприємств. У структурі позикових коштів малих підприємств частка короткострокових кредитів становила у 2003 році лише 14,6% (431,6 млн. грн.), тоді як частка кредиторської заборгованості - 66,9% (1975,7 млн. грн.).

Таблиця 1
Структура майна і джерел коштів підприємств та організацій Закарпатської області за період 2000-2003рр.
(млн. грн.)

	2000		2001		2002		2003	
	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року	на початок року	на кінець року
Всього майна, у тому числі	5294,8	5065,8	4989,2	5662,1	5539,7	5892,7	5872,2	6807,6
Власні кошти	3828,3	3393,7	3390,9	3666,0	3595,6	3601,0	3642,9	3853,3
Позичені кошти	1466,5	1672,1	1598,3	1996,1	1944,1	2291,7	2229,3	2954,3
З них довгострокові зобов'язання	191,1	261,0	276,4	286,9	278,9	305,5	304,8	380,2
короткострокові кредити	69,5	86,0	81,9	119,3	116,1	188,7	180,3	431,6
кредиторська заборгованість	1079,1	1164,0	1130,4	1465,0	1432,5	1677,0	1625,6	1975,7
Питома вага у вартості майна, відсотків власних коштів	72,3	67,0	68,0	64,7	64,9	61,1	62,0	56,6
позичених коштів	27,7	33,0	32,0	35,3	35,1	38,9	38,0	43,4
Питома вага у позичених коштах, відсотків короткострокових кредитів	4,7	5,1	5,1	6,0	6,0	8,2	10,3	14,6
довгострокових зобов'язань	13,0	15,6	17,3	14,4	14,3	13,3	13,7	12,9
кредиторської заборгованості	73,6	69,6	70,7	73,4	73,7	73,2	72,9	66,9

Проаналізуємо ефективність програм регіональної підтримки розвитку малого підприємництва у Закарпатській області. У регіоні функціонують 27 кредитних спілок, 4 фонди підтримки підприємництва, 2 бізнес-інкубатори, 40 банківських установ, 23 страхові компанії та їх філії [3]. Для фінансово-кредитної та матеріально-технічної підтримки програм регіонального розвитку банками області протягом 2003-2004 р. надано кредит за сприяння ЄБРР на загальну суму 39 млн. євро для будівництва Закарпатської ділянки автодороги «Київ - Чоп» [4].

У Закарпатському регіоні протягом 2003-2004рр. зроблено значні кроки із залучення додаткових інвестиційних джерел шляхом упровадження особливих режимів і процедур на підставі законодавства про спеціальні економічні зони (СЕЗ) і території пріоритетного розвитку (ТПР) в Україні. Станом на 01.01.2005 року в області було зареєстровано і розпочато реалізацію 23 інвестиційних проектів у СЕЗ «Закарпаття» і

23 нових інвестиційних проектів на умовах територій пріоритетного розвитку із загальним обсягом реальних залучених інвестицій за проектами в 80,0 млн. дол. іноземних інвестицій.

Але, незважаючи на результативність функціонування СЕЗ, вони не створюють сприятливих умов для розвитку малого підприємництва. Для залучення інвестицій, підтримки і розвитку підприємництва, поліпшення економічного клімату регіону необхідно переглянути умови знизити прийнятну ставку інвестицій з еквіваленту 1 млн. дол. до 50,0 тис. дол., що дасть змогу підприємствам малого і середнього бізнесу працювати в спеціальному режимі інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку і спеціальних економічних зон.

Закарпатський регіон має економічно вигідне територіальне розташування. Межування з чотирма Європейськими країнами (Словаччина, Угорщина, Польща, Румунія), три з яких вступили в Європейський Союз. Світові процеси глобалізації та інтернаціоналізації, розвиток євrorинку відкриває можливості для експорту капіталу в регіон, зокрема у формі фінансового лізингу та операцій на компенсаційній основі, сутність якої полягає у тому, що одна країна, використовуючи обладнання і технологію іншої країни, будує на своїй території промисловий об'єкт, продукцією котрого і буде розраховуватися за надане обладнання і технологію.

Враховуючи типізацію регіонів України за рівнем інвестиційної привабливості Закарпатська область входить групи регіонів середньої інвестиційної привабливості з індексом інвестиційної привабливості 0,81, індексом рентабельності 0,39 та індексом іноземної активності 0,88, що свідчить про якісний і достатній потенціал залучення фінансових ресурсів для підприємств регіону [5]. Проте динаміка залучення прямих інвестицій за період 2002-2004рр. свідчить про невикористання наявного потенціалу. Так отримана рентабельність господарюючих суб'єктів за досліджуваний період складає 13,2 %, що свідчить про використання наявних в області потужностей лише на 34%. Це можна пояснити значною кількістю не діючих підприємств 2765 одиниць (58% всіх зареєстрованих суб'єктів малого бізнесу). Тому необхідно використовувати певні економічні важелі для регулювання і підтримки підприємницької діяльності, в тому числі і в сфері інвестиційної діяльності, а саме:

- інвестиції за рахунок місцевих бюджетів;
- залучення іноземних інвестицій і створення підприємств з іноземним капіталом;
- створення спеціальних режимів інвестування;

- аукціони й конкурси на виконання певних проектів;
- державні контракти на виробництво і поставку продукції;
- пільгове кредитування з державних кредитних ресурсів;
- сприяння у наданні податкових пільг малим підприємствам, які працюють у пріоритетних сферах народного господарства - виробництві товарів народного споживання, сільському господарстві, інноваційній галузі;
- створення спеціальної регіональної фінансової інфраструктури: спеціалізованих банків і мережі їхніх філій, кредитних спілок, інвестиційних фондів та інших фінансових інститутів для фінансування підприємств;
- створення дійових регіональних фондів підтримки підприємництва;
- поширення практики видачі гарантій представництвами влади за кредитами, які отримують підприємці.

Регіональні цільові програми підтримки малого підприємництва необхідно розглядати як перший етап формування нової політики ставлення до підприємництва, яке в майбутньому має стати одним із важливих секторів економіки.

Тому основною метою регіональної фінансової і інвестиційної політики має бути забезпечення комплексного соціально-економічного розвитку. Відповідно найбільш важлива задача зазначеного процесу полягає в узгодженні інтересів учасників інвестиційної діяльності на всій території регіону.

Пропонуються наступні основні принципи формування регіональної фінансової підтримки інвестиційної політики:

- регіональна політика повинна мати цілеспрямований характер, що припускає вибір й обґрунтування конкретних для аналізованого періоду цілей інвестування;
- при формуванні цілей регіональної інвестиційної політики необхідно дотримуватись принципу варіантності, виконання якого означає розробку й оцінку можливих стратегій і тактик інвестування;
- регіональні органи управління рамках впровадження інвестиційної політики повинні керуватись принципом загальної результативності та соціального ефекту;
- слід враховувати, що інвестиційні процеси вписуються в складну соціально-економічну систему - регіон, і при їхній реалізації можуть мати місце ендогенні, екзогенні, а так само синергетичні ефекти. Тому формувати інвестиційну регіональну політику необхідно системно;

- відповідно до принципу комплексності, необхідно враховувати різнобічні наслідки реалізації інвестиційної політики не тільки в економічній, але й в соціальній, екологічній та інших сферах;
- принцип обмеженості ресурсів повинен бути також врахований як об'єктивна умова обмеженості як відтворюваних, так і не відтворюваних ресурсів і благ.

Висновки

Дослідження доводять значимість виділення окремих форм та видів фінансових інструментів придатних для використання в певних умовах господарювання з врахуванням фінансово-інвестиційної політики регіону. Можливі інтеграційні процеси руху капіталу та їх трансформація на рівні великих територіальних угруповань з підтримкою адміністративних органів влади, що потребує дослідження, зокрема в Закарпатському регіоні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Корнев В.В. Рух капіталу і фінансова логістика//«Фінанси України». -2002. - №11.- С.25.
2. Косова Т.Д., Лук'янченко В.О. Механізм фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва// «Фінанси України». - 2002. - №12.
3. Концепція сталого розвитку Закарпаття. – Ужгород. – 2004. – С.12.
4. Закарпаття 2002-2004. Економічне зростання, соціальна стабільність, гуманітарний розвиток. - м.Ужгород. - 2004. - С.27.
5. Крейдич І.М. Активізація інвестиційної діяльності підприємств в умовах трансформації економіки// Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. – Київ. – 2002.

УДК 477.87

ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В.П.ФЕЄР

Мукачівський технологічний інститут

Обґрунтовано ідею зі створення екотуристичних кластерів на території Закарпатської області яка передбачає організацію комбінованих еколого-історичних турів та впровадження індивідуального підходу до задоволення запитів споживачів екотуристичних послуг.

На сьогодні особливо важливою проблемою проведення реформ є пошук додаткових резервів підвищення ефективності господарського механізму, проведення кардинальних заходів, які б сприяли стабілізації діяльності виробництва. Виникають різні форми власності та нові типи підприємств, впроваджуються сучасні механізми